

Jana Tvrzníková: Život a dílo tiskaře a dřevořezáče Michaela Peterleho (zemř. 1588).

Oponentský posudek diplomové práce

Diplomová práce Jany Tvrzníkové je věnována tiskaři a briefmalerovi Michaelu Peterlemu, který působil v Praze od počátku 60. let 16. století do roku 1588. Peterleho činnost se již dočkala stručného zhodnocení z pera Pravoslava Kneidla (*Bibliotheca Strahoviensis* 1/1995, s. 107-133), Václava Boka (*Bibliotheca Strahoviensis* 3/1997, s. 125-136) a také Petra Voita (*Encyklopedie knihy*, s. 678-680). Tito autoři samozřejmě poukázali na – v českém prostředí té doby spíše ojedinělý – důraz Michaela Petrla na výtvarnou složku jím vydávaných knih, zejména pak příležitostných jednolistů, na něž se Peterle do jisté míry specializoval. Komplexní analýza této jeho činnosti však dosud provedena nebyla a diplomantka si proto zvolila poměrně náročný úkol: komplexně analyzovat, zdokumentovat a celkově zhodnotit ilustrační a dekorativní prvky v knižní produkce pocházející z Peterleho tiskárny.

Diplomovou práci autorka uvádí kapitolou, ve které shrnuje dosud známé životopisné údaje o Michaelu Peterlem a pokouší se je zasadit do širšího dobového kontextu. Za cennou považují především snahu o zmapování (ovšem v míře, kterou umožňují dochované prameny a odborná literatura) Peterleho pracovních a osobních kontaktů v Čechách i v zahraničí. Přestože jádro diplomové práce spočívá v jiné oblasti, svůj význam pro další výzkum předbělohorského knihtisku mají i některé zde zmíněné informace týkající se například nakladatelské strategie tiskařů (Peterleho korespondence s Leonhardem Thurneisserem kvůli vydání jeho Kalendáře) či dosud málo známého finančního zázemí českých tiskařů (v roce 1571 figuroval Peterle jako dlužník, ale již o 13 let později kupuje palác pánů z Hradce).

Hlavní záběr diplomové práce však spočívá v systematické analýze jednotlivých typů výtvarné složky Peterlových tisků. Jako solidní heuristický základ pro vlastní pramenné bádání diplomantce posloužily zmíněné studie P. Kneidla a V. Boka, jejichž cílem bylo co nejúplnější bibliografické podchycení jeho tiskařské produkce. J. Tvrzníková se tak mohla soustředit na důkladné prozkoumání všech dosud známých vydání z Peterleho tiskárny (s výjimkou těch, které se unikátně dochovaly v zahraničních knihovnách). Shromážděný materiál rozdělila do několika typologických skupin: první část týkající se dekoru, se věnuje iniciálám, rámcům, bordurám, vinětám a vlysům, heraldickým erbům a znakům, signetům a také nototisku. Ve druhé části se pak autorka soustředí na vlastní ilustrace, které rozdělila podle žánru na ilustrace v příležitostných tiscích, náboženských knihách, ilustrace herbářového typu a ilustrace v úředních tiscích. Pro každou typologickou skupinu diplomantka nejdříve podává obecnou charakteristiku a poté analyzuje jejich použití v Peterleho tiskařské produkci. Plnohodnotnou součástí práce je i velmi podrobná a zároveň přehledná obrazová příloha, která je s výkladovým textem provázána odkazy, a která použitý dekor i ilustrace dokumentuje zcela implicitně.

Zvláštní ocenění si zasluhuje především snaha autorky o komparaci ilustrací s knižní produkcí některých zahraničních tiskařů, což prokazuje její schopnost samostatného

odborného úsudku. Autorka došla k závěru, že Peterle se bezprostředně inspiroval zahraničními vzory té nejvyšší kvality (jako byl Virgil Solis nebo Jost Amman pracující pro tiskárnu Siegmunda Feyrabenda). Bezprostřední inspiraci v německých vzorech prokázala zejména pokud jde o ilustrace s náboženskými motivy a zmiňuje, že kvalita štočků z Peterleho tiskárny je v tomto směru srovnatelná s produkcí v zahraničí. Michael Peterle kvalitní nápodobou manýristických ilustrací ze zahraničí přispěl nejen ke kultivaci domácího čtenáře, ale ovlivnil při volbě výzdoby i další české tiskaře (např. Jiřího Jakuba Dačického).

Další zásadní závěr, který předkládaná diplomová práce přináší, se týká Peterleho činnosti jako dřevořezáče, jež mu je odbornou literaturou běžně atribuována (zejména Kneidl, s. 107). Přestože i vlastní název diplomové práce tuto jeho činnost evokuje (!), autorka na základě zmíněného analytického rozboru ilustrací a dekoru pocházejícího z jeho tiskárny došla k závěru, že Peterleho dřevořezáčskou činnost nelze nijak doložit. Vzhledem k tomuto poměrně zásadnímu korektivu Peterleho aktivit v oblasti předbělohorské knižní kultury, by si zásadnější komentář zasluhovala informace, kterou v diplomové práci nacházíme zmíněnou pouze v citační poznámce (pozn. 528 na s. 68) a která se týká pramene, ve kterém je zřejmě Peterle (uvedený jako Peterlin) pracoval pro zahraniční tiskárnu Siegmunda Feyrabenda jako dřevořezáč, či iluminátor na jedné z publikací Pierandrei Mattioliho.

Několik drobných doporučení se týká také závěru diplomové práce a poznámkového aparátu. Úvodní pasáž závěru, ve kterém diplomantka zmiňuje poměrně podrobně komplikace doprovázející přístup k originálním tiskům a získávání reprodukcí, by bylo vhodnější umístit do vlastního úvodu diplomové práce. Závěrečné shrnutí by naopak zasluhovalo explicitní vyjádření obecnějších témat, která nacházíme spíše mezi řádky diplomové práce (například úvaha o tom, nakolik původní zaměření Peterleho jako briefmalera ovlivnilo jeho vlastní tiskařskou činnost a výzdobu jeho tisků, stejně tak bych zde očekávala rámcové srovnání poměru vydaných knih s ilustrací a bez ilustrace). Za nedostatečné považuji citační odkazy na Peterleho tisky, kde nacházíme téměř výhradně odkazy na Kneidlův, případně Bokův seznam – standardní by měly být i odkazy na české národní retrospektivní bibliografie (Knihopis a Bibliografie cizojazyčných bohemikálních tisků). Stejně tak odkazy na starší prvotiskové bibliografie by bylo vhodnější nahradit či alespoň doplnit o moderní databázi ISTC (např. s. 67, pozn. 512); upozorňuji také na omyl v citaci v poznámce č. 408. Ke zvážení pak doporučuji používání moderních termínů („státní“ zakázky či „administrativní“ tisky), které bych spíše nahradila zavedenými vhodnějšími termíny (dvorské, úřední.)

Tyto drobné připomínky marginálního charakteru ovšem nijak nesnižující celkově vynikající kvalitu předkládané diplomové práce a směřují pouze ke zlepšení v případě její publikování, které lze více než doporučit. Celková koncepce diplomové práce a zpracování se pohybuje na velmi vysoké úrovni, diplomantka prokázala nejen schopnost zvládnout poměrně rozsáhlý objem pramenů, ale ze svého zkoumání vyvodit i zcela nové údaje pro dějiny českého knihtisku. Nezbyvá než diplomantce doporučit, aby se tématu knižní ilustrace, která je v české knihovědě tradičně zanedbávanou oblastí, věnovala i v rámci postgraduálního studia.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou výborně.

Hodnocení diplomové práce

Metodologie a věcné zpracování tématu	33
Přínos a novost práce	20
Korektnost citování	15
Slohové zpracování	15
Gramatika textu	5
Celkem	88 bodů

Praha, 13. 1. 2016

PhDr. Lenka Veselá, Ph.D.